

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD Y CYFARFOD	7 Medi 2023
TEITL YR EITEM	Deddf Llywodraeth Leol 2021 – Hunanasesiad
AMCAN	Cyflwyno drafft o ddogfen Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2022/23 ar gyfer ystyriaeth y pwyllgor.
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau ystyried cynnwys y ddogfen drafft ar gyfer 2022/23 gan gynnig unrhyw sylwadau ac argymhellion.
AELOD CABINET	Cyngorydd Dyfrig Siencyn, Arweinydd y Cyngor
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

1. CEFNDIR

- 1.1. Dyma adroddiad sy'n cyflwyno Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad y Cyngor gan edrych yn ôl ar 2022/23. Nodir fod yr hunanasesiad yn ofyn statudol newydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.
- 1.2. Eleni, am y tro cyntaf, mae hunanasesiad y Cyngor wedi'i ymgorffori o fewn yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol. Mae Adroddiad Perfformiad ac Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2022/23 (**Atodiad 1**) wedi ei strwythuro er mwyn adlewyrchu fformat Cynllun Cyngor Gwynedd 2018-23. Yn y rhan gyntaf canolbwyntir ar berfformiad y prosiectau blaenoriaeth tra mae'r ail ran yn edrych ar ein gwaith dydd i ddydd fesul adran. Mae'r trydydd rhan yn cynnwys yr hunanasesiad.
- 1.3. Mae rhywfaint o waith pellach i'w wneud i gwblhau cynnwys rhan 1 a 2 o'r adroddiad ac i'r diwyg a bydd y gwaith hyn wedi ei gwblhau ar gyfer cyflwyno i'r Cabinet ac i'r Cyngor Llawn yn ddiweddarach ym mis Medi.
- 1.4. Noda canllawiau statudol fod angen cynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses hunanasesu gan roi cyfle iddynt gyflwyno unrhyw sylwadau ac argymhellion. O ystyried hynny gofynnir i aelodau'r Pwyllgor ganolbwyntio ar **Ran 3** o'r adroddiad, (sef yr Hunanasesiad) gan gynnig unrhyw sylwadau neu argymhellion.

2. HUNANASESIAD O BERFFORMIAD Y CYNGOR

- 2.1. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn darparu ar gyfer fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, democratiaeth, llywodraethu a pherfformiad. Mae'n disodli'r ddyletswydd a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.
- 2.2. Golyga hyn bod yn rhaid i Gyngor lunio adroddiad hunanasesu mewn perthynas â phob blynyddyn ariannol. Mae'n rhaid i'r adroddiad nodi ei gasgliadau ynghylch i ba raddau y bodlonodd y gofynion perfformiad yn ystod y flwyddyn ariannol honno, ac unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae wedi'u cymryd eisoes, er mwyn

cynyddu'r graddau y mae'n bodloni'r gofynion perfformiad. Y gofynion perfformiad yw i ba raddau:-

- i. y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- ii. y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- iii. y mae gan y Cyngor drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau gofynion i. a ii

2.3. Ar ei lefel symlaf, mae a wnelo hunanasesu â'r ffordd y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad ac yn ymateb i'r cwestiynau canlynol:

- Pa mor dda rydyn ni'n gwneud?
- Sut rydyn ni'n gwybod hynny?
- Beth allwn ni ei wneud yn well a sut?

2.4. Mae dyletswydd i gyhoeddi adroddiad sy'n nodi casgliadau'r hunanasesiad unwaith mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol ac i gwblhau'r gwaith "cyn gynted ag bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi."

2.5. Nodir dyletswydd hefyd i ymgynghori o leiaf unwaith mewn blwyddyn ariannol gyda phobl leol, busnesau lleol, staff y Cyngor a'r undebau llafur. Dylid defnyddio'r ymgynghoriadau hyn i gael adborth ar y graddau y mae'r awdurdod yn cyflawni'r gofynion perfformiad.

2.6. Mae'r Cyngor eisoes yn casglu llawer o'r dystiolaeth ac yn cyhoeddi dogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwyliedig i ni ei gynnwys o fewn yr hunanasesiad. Mae hyn yn cynnwys dogfennau megis (ond ddim yn gyfyngedig i) adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Datganiad Cyfrifon Blynyddol a'r Datganiad Llywodraethu. O ganlyniad, rydym wedi ceisio cadw'r ddogfen hunan asesiad yn gymharol gryno gan gyfeirio tuag at nifer o'r dogfennau lle ceir gwybodaeth bellach er mwyn ceisio osgoi dyblygu.

2.7. Y Grŵp Llywodraethu sydd wedi arwain/cymryd trosolwg o'r broses hyn o fewn y Cyngor er mwyn sicrhau fod y gwaith yn cael ei berchnogi a'i arwain ar lefel strategol. Nodir hefyd fod Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi cael cyfle i fwydo i mewn i'r broses o lunio'r adroddiad ac hefyd wedi cael cyfle i ddarparu sylwadau ar fersiwn ddrafft dros yr wythnosau diwethaf.

2.8. Fel y nodir uchod mae angen cynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses er mwyn rhoi cyfle iddynt gyflwyno unrhyw sylwadau ac argymhellion fel yr amlinellir yn y blwch isod (sydd wedi ei dynnu'n uniongyrchol o'r ddogfen).

Cynnwys pwyllgor llywodraethu ac archwilio'r cyngor

Para 2.40 Mae'n rhaid i'r Cyngor drefnu bod drafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w bwylgor llywodraethu ac archwilio. Mae'n rhaid i'r pwyllgor adolygu'r adroddiad drafft a gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd.

Para 2.41 Os na fydd y Cyngor yn gwneud newid a argymhellwyd gan y pwyllgor llywodraethu ac archwilio, mae'n rhaid iddo nodi'r argymhelliad a'r rhesymau pam na wnaeth y cyngor y newid yn yr adroddiad hunanasesu terfynol.

- 2.9. Byddai peidio â chyhoeddi Hunanasesiad yn debygol o arwain at argymhellion statudol gan Archwilio Cymru, fyddai hefo goblygiadau i enw da'r Cyngor.

3. CAMAU NESAF

- 3.1. Bydd drafft o'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad, ynghyd â unrhyw sylwadau neu argymhellion gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar yr hunanasesiad yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet ar 19eg o Fedi ac i'r Cyngor Llawn ar gyfer ei gymeradwyo ar y 28ain o Fedi, 2023.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried yr hunanasesiad drafft ar gyfer 2022/23 sy'n ymddangos yn Atodiad 1 (tudalen 147 ymlaen) a chynnig unrhyw argymhellion ar gyfer newidiadau os oes rhai.

Atodiad 1 – Adroddiad Blynyddol Perfformiad a Hunanasesiad Cyngor Gwynedd (Drafft) 2022/23